

в розумінні першого речення статті 1 Першого протоколу (див. рішення у справі «Звольски та Звольська проти Республіки Чехія» (Zvolsky and Zvolska v. the Czech Republic), N 46129/99, параграф 69, ECHR 2002-IX, рішення у справі «Україна-Тюмень» проти України» (Ukraine-Tyumen v. Ukraine), N 22603/02, п. 56, від 22 листопада 2007 року).

Долгополова Л. М., асистент кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ ТОРГИ

Торги як особливий механізм вчинення правочину використовують у різних сферах правового регулювання: в приватно – правовій сфері, при проведенні торгів комерційними організаціями з метою укладення договору з іншими суб'єктами правовідносин, в публічно-правовій сфері – при реалізації на торгах майна, на яке звернуто стягнення в процесі виконавчого провадження. У зв'язку з цим виникла нагальна необхідність визначення юридичної природи та місця торгів в системі права. Українське законодавство не містить визначення поняття «торги». Проте слід зазначити, що відсутність легальної дефініції поняття «торги» властиво не тільки вітчизняному законодавству, тому не може розцінюватися як його недолік. Так законодавство Франції та Німеччини розкриває зміст поняття торги через процедуру проведення торгів і не містить відповідної дефініції.

Аналогічна ситуація спостерігається і в британському законодавстві.

Цивільні кодекси країн пострадянського простору або взагалі не містять дефініції і навіть регламентованої процедури проведення торгів (Естонія, Україна), або містять лише вказівку на певну визначену кількість випадків застосування торгів (Латвія, Казахстан). В деяких кодексах є загальні положення, що характеризують види торгів і порядок їх проведення, уникаючи їх визначень (Росія, Армения).

Беручи до уваги розповсюджену практику використання торгів при вчиненні правочину, вбачається необхідним існування на законодавчому рівні чіткого визначення поняття торгів, що було б корисним для правозастосовчої практики.

В науці це питання залишається дискусійним через багатоаспектність поняття торгів, що істотно ускладнює формування прийнятної дефініції і наступної регламентації відповідної категорії на законодавчому рівні.

В науковій літературі пропонуються три основні підходи до розуміння поняття торгів. Їх розглядають як механізм укладення цивільно-правового договору, а також у якості юридичного факту. Поширеною є позиція вчених, які заперечують можливість розглядати торги у якості способу укладення договору, акцентуючи при цьому увагу на упорядковану взаємодію елементів, що складають відповідний механізм, тобто пропонують розглядати торги не як спосіб, а як механізм укладення договору. Елементами цілісного механізму торгів є: односторонній правочин організатора торгів – оголошення про проведення торгів; односторонній правочин учасника торгів під відкладальною умовою – заява про участь у торгах; третій елемент – процедура; четвертий елемент – договір, що укладається між присутніми, а тому є таким, що не потребує наявності offerти і акцепта.

Наведена позиція відтворює змістовний підхід до визначення поняття торгів, а саме їх розгляд з точки зору правової природи відносин та їх елементів. Однак розгляд торгів у якості способу і у якості механізму укладення договору як два взаємовиключні підходи, вбачається неправильним.

Механізм – внутрішня побудова, система функціонування об'єкту. Спосіб – той або інший порядок, образ дій, метод при виконанні відповідної роботи, з метою досягнення мети.

Таким чином, на нашу думку, торги можна розглядати і як механізм, і як спосіб – тобто особливий порядок, послідовність дій по вчиненню правочину, адже торги являють собою відповідну протяжну у часі послідовність дій, результатом чого є укладення договору. З іншого боку, якщо аналізувати торги як правову конструкцію, не беручи до уваги часовий фактор, їх можна розглядати як внутрішню будову системи по укладенню договору, тобто як механізм.

Наведені підходи визначають зміст поняття «торги», враховуючи різні характеристики цього правового явища. Основним недоліком наведених визначень є концентрація лише на особливостях правової природи окремих елементів, що складають систему правовідносин по укладенню договорів за результатом проведення торгів. Визначення поняття торгів, виходячи з правової природи відносин, що виникають при їх

проведенні, вбачається можливим. Проте така дефініція орієнтована значною мірою на внутрішню структуру поняття, а не на цілісне сприйняття торгів.

Якщо розглядати торги у зовнішньому їх прояві, можна констатувати, що торги є способом укладення договору, який щільно пов'язаний з основними ринковими законами, що проявляється у притаманній торгам конкуренції. В науковій літературі торги визначають як процес вибору організатором торгів (одним з контрагентів майбутнього договору) іншого контрагенту, участь у договорі якого найкращим чином відповідало б інтересам організатора. У якості однієї з головних ознак торгів зазначають специфічну процедуру їх проведення: «торги як спосіб укладення правочину – відповідного виду дії, завдяки яким досягається взаємоузгоджена воля сторін, що має вигляд відповідної форми». А де ж посилення? Хто це сказав?

Всі наведені визначення вбачаються правильними, проте складно не помітити використання тільки одного з елементів родового визначення, що більшою мірою відповідає принципам формальної логіки.

З точки зору родового визначення торги (вид) являють собою один із способів укладення договору (род), що ініціюється однією з потенційних сторін договору (за її дорученням або на підставі публічного примусу), такі що відрізняються наявністю конкуренції між потенційними контрагентами, які бажають бути стороною у договорі, і усвідомлення ними наявності конкуренції (видова ознака).

Наведена дефініція консолідує в собі основні риси усіх підходів до визначення поняття торгів, характеризуючи їх функціональну спрямованість як юридичної конструкції, особливості відносин між учасниками відповідного правовідношення (по проведенню торгів) і співвідношення торгів з вчиненням правочину. Вбачається доцільним закріпити поняття торгів у вигляді родового визначення на рівні ЦК.

При визначенні торгів як способу укладення договору акцент робиться на цивільно-правову природу правочину. Проте необхідно зазначити, що торги використовують і в публічно-правових галузях (виконавче провадження, банкрутство). При використанні механізму торгів в межах публічного права вони набувають відповідної специфіки, наприклад, в частині правового положення суб'єктів правовідносин й інших процедурних особливостей. Проте стверджувати, що торги є не тільки приватно-правовим, а й комплексним (міжгалузевим) інститутом вбачається

неправильним. Попри специфіку субординаційного положення суб'єктів публічного права торги як цивільно-правовий інститут зберігають власну правову природу навіть при їх застосуванні в публічних правовідносинах.

Евков А. Н., ассистент кафедры гражданского права № 2 Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, кандидат юридических наук

ПРОБЛЕМЫ УРЕГУЛИРОВАНИЯ ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО АСПЕКТА ИСЧЕРПАНИЯ ИСКЛЮЧИТЕЛЬНЫХ ПРАВ НА ОБЪЕКТЫ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫХ АКТАХ

Принцип исчерпания исключительных прав на объекты интеллектуальной собственности состоит в ограничении исключительных прав правообладателя, которые связаны с последующим оборотом материальных носителей охраняемых объектов после их первого правомерного отчуждения (например, ч. 6 ст. 16 Закона Украины «Об охране прав на знаки для товаров и услуг»).

В то же время права на объекты интеллектуальной собственности изначально территориально ограничены и для признания таких прав в другом государстве необходимо соответствующее двустороннее или многостороннее соглашение. Поэтому сложность вызывает вопрос применимости принципа исчерпания прав в отношении товаров, правомерно введенных в гражданский оборот в ином государстве, и, соответственно, определение правомерности параллельного импорта (реимпорта) таких товаров.

С точки зрения территориального аспекта применения рассматриваемого принципа можно выделить исчерпание исключительных прав в национальном, региональном и международном масштабах. В законодательствах различных государств территориальный аспект действия принципа исчерпания регулируется по-разному и закрепляются различ-